

OECD Starptautiskā pieaugušo kompetenču novērtēšanas programmas pētījuma (PIAAC) īstenošana Latvijā

LU profesore, Dr.sc.soc. Aija Zobena

SKDS projektu vadītāja, Dr.sc.soc. Iveta Briška

Latvijā pēta pieaugušo prasmes

- Projekta datu savākšanas fāzē [Izglītības un zinātnes ministrija piedāvāja savu mājaslapu](#) kā vienu no informācijas izplatīšanas kanāliem.
- Pirmā cikla dati <https://www.oecd.org/skills/piaac/>
 - ✓ informācija par valstīm: <https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/countryspecificmaterial/#d.en.489838>
- Otrais cikls 2018.- 2024.

- Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas Pieaugušo prasmju pētījums: ([Programme for the International Assessment of Adult Competences - PIAAC](#))

Pētījums, kas nodrošinās datus par 16-65 g.v. iedzīvotāju prasmēm darba un ikdienas vidē.

Pētījums ļaus tuvāk analizēt darba tirgus prasmju piedāvājumu starptautiskā salīdzinājumā.

- Eiropas Komisijas [EPALE projekta mājaslapa](#) piedāvāja iespēju papildus informēt par pirmā posma – datu savākšanas – noslēgumu, t.sk. arī ietverot pateicību Latvijas Universitātes pētniekiem un datu apkopošanas profesionāļiem no SKDS.

OECD PIAAC mērķis

- izmērīt **cilvēkkapitālu** raksturojošās svarīgākās **kognitīvās un darba prasmes**, kas mūsdienās nepieciešamas, lai cilvēks varētu piedalīties sabiedrības dzīvē un attīstītos valsts ekonomika - **tekstpratība, rēķināšanas un problēmu risināšanas prasmes**;
- izprast to, **kā izglītības sistēmā un pieaugušo izglītībā var attīstīt šīs mūsdienās tik svarīgās prasmes**;
- ievākt plašu informāciju par to, **kā šīs prasmes tiek izmantotas darbā un citās situācijās**, piemēram, mājās un sabiedrībā;
- iegūt salīdzināmus rezultātus, lai veiktu svarīgāko prasmju veidošanas sistēmu un to rezultātu (pieaugušo prasmju) **salīdzinošu analīzi un starptautisku salīdzinošo novērtēšanu**.

Funkcionēšanai darba dzīvē mūsdienās svarīgākās informācijas iegūšanas un apstrādes prasmes

- **Tekstpratība** – rakstītu tekstu izpratne, vērtēšana un refleksija, lai sasniegtu savus mērķus, attīstītu zināšanas un potenciālu, darbotos sabiedrībā.
- **Rēķinpratība** – matemātiska satura iegūšana un kritiska analīze dažādās dzīves situācijās.
- **Adaptīvā problēmu risināšana** – spēja sasniegt savus mērķus dinamiskā situācijā, kurā risinājuma metode nav dota. Lai definētu problēmu, meklētu informāciju un problēmas risinājumu dažādās informatīvās vidēs un kontekstos, ir jāspēj veikt kognitīvas darbības.

Kādi ir pētījuma uzdevumi?

- Identificēt analfabētisma un nepietiekamas tekstpratības apmēru;
- Parādīt saikni starp darba tirgu un izglītības/apmācības sistēmu;
- Nomērīt izglītības pieejamību un paaudžu mobilitāti;
- Izpētīt jauniešu pāreju no izglītības sistēmas uz darba tirgu;
- Apzināt riska grupas darba tirgū un izglītības sistēmā;
- Nomērīt saistību starp galvenajām kognitīvajām prasmēm un mainīgajiem faktoriem, piemēram, demogrāfiskajiem rādītājiem, izglītību, veselību utt.

Rezultātu analīze: potenciālie lietotāji

- organizācijas un iestādes, kas nodrošina pieaugušo tekstpratības un rēķinpratības apmācību, kuras vēlas iegūt informāciju, kas var palīdzēt **diagnosticēt izglītojamo stiprās un vājās puses un novērtēt mācību rezultātus, salīdzinot ar valsts un starptautiskajiem kritērijiem;**
- izglītības iestādes, piemēram, universitātes, profesionālās izglītības un apmācības centri, kas var izmantot *Education & Skills Online* **kā diagnostikas rīku ienākošajiem studentiem**, lai palīdzētu noteikt viņu vajadzību pēc tekstpratības /rēķinpratības kursiem;
- pētnieki, kuri vēlas izmantot PIAAC datus;
- valdības organizācijas, kuras ir ieinteresētas sociālā riska grupu (pieaugušo bezdarbnieku, riska grupu vai ekonomiski nelabvēlīgā situācijā esošu pieaugušo) **mācību vajadzību novērtēšanā;**
- publiski vai privāti uzņēmumi, kas vēlas izmantot rezultātus, lai palīdzētu **noteikt sava darbaspēka mācību vajadzības**, kas saistītas ar lasītprasmi un rēķināšanu.

OECD PIAAC norise

- PIAAC datus ieguva pēc OECD PIAAC metodoloģijas speciāli apmācīti intervētāji
- Tiešās intervijas (F2F) notika respondentu dzīvesvietās, darba vietās vai citās intervijai piemērotās dislokācijās, savstarpēji vienojoties intervētājam un respondentam
- Aptaujas intervija ietvēra:
 - Atlases interviju (*Screenener*); intervēšana
Atlases intervijas noslēgumā programma izvēlējās, kuru mājsaimniecības locekli vai locekļus (2) būs jālūdz piedalīties pētījumā
 - Pamatanketu (*Background questionnaire*); intervēšana
Vingrinājumus, intervētāja un respondenta kopīgā darbošanās
 - Uzdevumu sadaļu (Direct Assessment)*; respondentu patstāvīgi veicamā paš aizpildāmā daļa
- Centrālā statistikas pārvalde sagatavoja izlases ietvaru ar **27 630 nejauši atlasītām mājokļu adresēm**
- Pētījumu centra SKDS intervētāji visa pētījuma laikā **apmeklēja visas iekļautās adreses** vismaz vienu reizi, pārsvarā 3 reizes, bet nepieciešamības gadījumā (ja respondents slimoja vai nebija sastopams) **sešas reizes**
- Pētījumā piedalījās personas vecumā no 16 - 65 gadiem
- Latvijā PIAAC 2.cikla datu vākšana noritēja no 2022.gada 28.oktobra līdz 2023.gada 16.jūnijam

Pētījuma pamatanketa

PIAAC

Aptaujas vienumu saraksts

Kāda bija mācību valodā tajā programmā, kurā Jūs ieguvāt savu augstāko izglītības līmeni?

☐	<01> Latviešu
☐	<02> Krievu
☐	<03> Poļu
☐	<04> Angļu
☐	<05> Ukrainu
☐	<06> Cita
☐	<07> Es neesmu apmeklējis(-usi) nevienu izglītības iestādi.

Nezinu

Atteicās atbildēt

B2_Q01LVX

Atiestatīt

Pētījuma pamatanketa

PIAAC

Aptaujas vienumu saraksts

Nākamais jautājums ir par 'problēmu risināšanas' uzdevumiem, ko veicat savā pašreizējā darbā. Domājiet par 'problēmu risināšanu' kā to, kas notiek, kad Jūs saskaraties ar jaunu vai sarežģītu situāciju, kura prasa, lai Jūs mirkli apdomātos, ko darīt tālāk. Cik bieži Jūs parasti saskaraties ar salīdzinoši vienkāršām problēmām, kuras neprasa vairāk par 5 minūtēm, lai atrastu labu risinājumu?

☐	<01> Nekad
☐	<02> Retāk nekā reizi mēnesī
☐	<03> Retāk nekā reizi nedēļā, bet vismaz vienu reizi mēnesī
☐	<04> Vismaz reizi nedēļā, bet ne katru dienu
☐	<05> Katru dienu

Nezinu

Atteicās atbildēt

H2_Q06a

Atiestatīt

PIAAC

Aptaujas vienumu saraksts

Un cik bieži parasti Jūs saskaraties ar sarežģītākām problēmām, kuras prasa vismaz 30 minūtes, lai rastu labu risinājumu? 30 minūtes attiecas tikai uz laiku, kas nepieciešams, lai IZDOMĀTU risinājumu, nevis uz laiku, kas nepieciešams, lai to īstenotu.

☐	<01> Nekad
☐	<02> Retāk nekā reizi mēnesī
☐	<03> Retāk nekā reizi nedēļā, bet vismaz vienu reizi mēnesī
☐	<04> Vismaz reizi nedēļā, bet ne katru dienu
☐	<05> Katru dienu

Nezinu

Atteicās atbildēt

H2_Q06b

Atiestatīt

Pētījuma pamatanketa

PIAAC

Aptaujas vienumu saraksts

?

Aptuveni cik daudz grāmatu bija Jūsu mājā, kad Jums bija 14 gadu? Neiekļaujiet žurnālus, avīzes vai skolas mācību grāmatas. Lai Jums būtu vieglāk aplēst, vienā metrā plaukta ietilpst aptuveni 40 grāmatu.

Pasniedziet 23. kartīti.

☐	<01> 10 grāmatas vai mazāk
☐	<02> 11 līdz 25 grāmatas
☐	<03> 26 līdz 100 grāmatas
☐	<04> 101 līdz 200 grāmatas
☐	<05> 201 līdz 500 grāmatas
☐	<06> Vairāk nekā 500 grāmatu

Nezinu

Atteicās atbildēt

J2_Q06

Atiestatīt

Vienkārši testa jautājumi, lai noskaidrotu elementāru prasmju līmeni (teksta uzdevumu risināšanas, datorlietošanas prasmju līmeni)

PIAAC?▶

Sadaļa 1 - jautājums 1 / 3

Apskatiet kravas mašīnas un paku attēlus. Izmantojiet aizvilkšanas un novietošanas funkciju, lai atbildētu uz nākamo jautājumu.

Trīs pakas jāiekrauj pareizajā secībā, atbilstoši piegādes maršrutam.

1. Pakas A ir jāpiegādā pirmā.
2. Pakas B ir jāpiegādā otrā.
3. Pakas C ir jāpiegādā pēdējā.

Aizvelciet un novietojiet pakas uz kravas mašīnas, lai parādītu, kāda ir pareizā iekraušanas kārtība.

Priekšpuse

Aizmugure

Durvis iekraušanai un izkraušanai

A B C

Pakas

Vienkārši testa jautājumi, lai noskaidrotu elementāru prasmju līmeni (teksta uzdevumu risināšanas, datorlietošanas prasmju līmeni)

PIAAC

Sadaļa 4 - jautājums 1 / 1

Apskatiet viesnīcas reklāmu. Viegli uzsitiet uz atbildes varianta, lai atbildētu uz nākamo jautājumu.

Cik lielu atlaidi procentos Jūs saņemsiet, ja viesnīcā paliksiet 4 naktis?

☐ 25%

☐ 33,33%

☐ 66,67%

☐ 75%

☐ 133,33%

Tikai šomēnes!

Palieci 4
naktis,
maksāji par 3!

Sarežģītāki uzdevumi daļai respondentu, kas prasa iedziļināšanos un aprēķinus ar kalkulatoru

PIAAC

Sadaļa 1 - jautājums 1 / 2

Apskatiet tekstu „Elektroauto distance”. Viegli uzsitiet uz tabulas, lai atbildētu uz nākamo jautājumu.

Pamatojoties uz parādīto informāciju par elektroauto, vai zemāk redzamie apgalvojumi ir pareizi?

Vai šis apgalvojums ir pareizs?	Jā	Nē
Norādītā automašīnu cena ir tieši saistīta ar laboratorijā aprēķināto distanci.	☐	☐
Šo automašīnu faktiskā distance ir aptuveni par 40% mazāka nekā ražotāju norādītā.	☐	☐

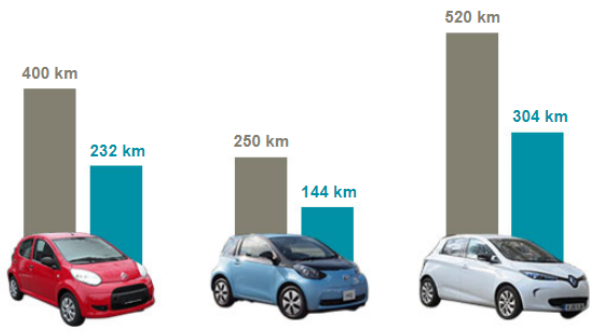
Elektroauto distance

Elektroauto distance ir attālums, ko tas var nobraukt pēc pilnas uzlādes. Automašīnu ražotāji šo distanci aprēķina, izmantojot laboratorijas testus. Taču reālajos braukšanas apstākļos faktiskās distances var ļoti atšķirties.

Kāds uzņēmums pētīja faktiskās distances trīs automašīnu modeļiem, ko bieži izmanto Beļģijā. Zemāk redzamajā grafikā attēloti šī pētījuma rezultāti.

Laboratorijā aprēķinātā distance

Faktiskā distance (50% braucot pilsētā / 50% braucot pa automaģistrāli)

Modelis	Laboratorijā aprēķinātā distance (km)	Faktiskā distance (50% braucot pilsētā / 50% braucot pa automaģistrāli) (km)
Modelis A	400	232
Modelis B	250	144
Modelis C	520	304

€ 24 750
Modelis A

€ 32 640
Modelis B

€ 40 995
Modelis C

Sarežģītāki uzdevumi daļai respondentu, kas prasa iedziļināšanos un aprēķinus ar kalkulatoru

PIAAC

Sadaļa 17 - Jautājums 1 / 2

Apskatiet rakstu par veselīgu svaru.
Viegli uzsitiet svara zonai, lai atbildētu
uz nākamo jautājumu.

**Vīrietis sver 90 kilogramus. Viņa
augums ir 1,80 m (180 cm).**

Kāda ir viņa svara zona?

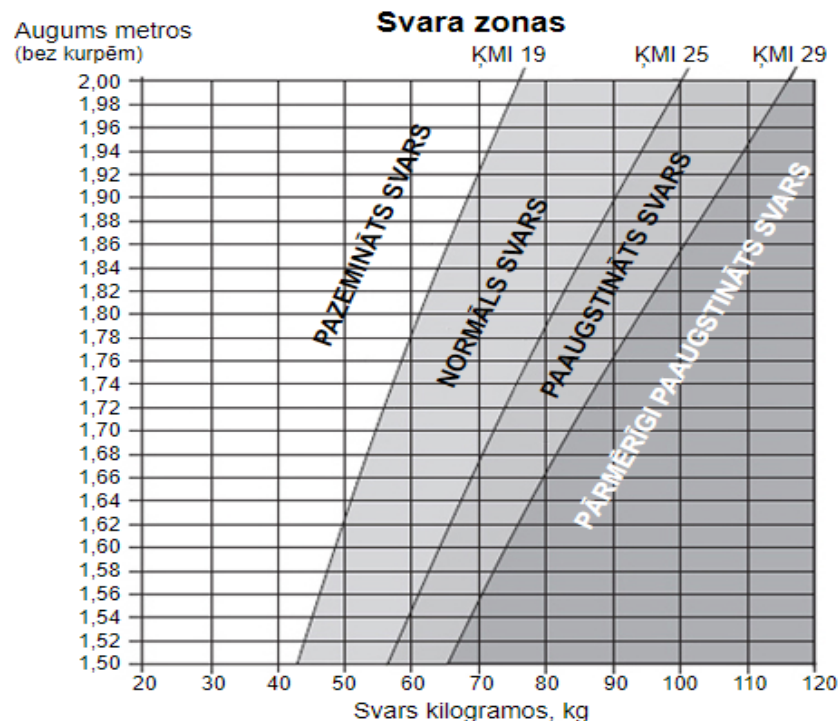
Vai Jums ir veselīgs svars?

Mediķi iesaka cilvēkiem labāk apzināties ar ķermeņa svaru saistītos iespējamus riskus veselībai. Ķermeņa masas indekss (**ĶMI**) ir skaitlis, kas norāda attiecību starp augumu un svaru. To nosaka, izmantojot zemāk redzamo formulu. Grafiks parāda dažādas svara zonas dažādām garuma un svara kombinācijām kā vīriešiem, tā sievietēm.

Lai aprēķinātu ķermeņa masas indeksu (**ĶMI**), Jums jāizdala svars kilogramos (**S**) ar augumu metros, kāpinātu kvadrātā (**A**).

Tātad formula ķermeņa masas indeksa (**ĶMI**) aprēķināšanai ir:

$$\text{ĶMI} = \frac{S}{A^2} \quad \dots \text{kur } S \text{ ir svars kilogramos un } A \text{ ir augums metros.}$$

Cipari

Pamatanketa + Uzdevumu sadaļa = **90,8%**

UZ ŠO BRĪDI IR IEGŪTAS 6544 INTERVIJAS, NO TĀM:

Latviešu valodā – 5444

Krievu valodā – 1100

BET IEGŪTO INTERVIJU SKAITS VAR MAINĪTIES

iegūstot šo interviju skaitu, intervētāji izveidoja aptuveni

≈ 79000 kontaktu

≈ 54000 kontaktu bija «nav sastopams mājās» un «slēgta piekļuve mājoklim»

- Kopumā, respondentiem pildot uzdevumus, intervētāji ir aizvadījuši ≈ 6200 stundas
- Kopumā, uzdodot respondentiem Pamatanketas jautājumus, intervētāji aizvadījuši ≈ 4450 stundas
- Kopumā veicot Atlases interviju + Pamatanketu + Uzdevu sadaļu, intervētāji ar respondentiem aizvadījuši vismaz ≈ 10850 stundas.
- Visas intervijas vidējais garums ar vienu respondentu ir ≈ 1 stunda 45 minūtes

Kā izmantot OECD PIAAC datus rīcībpolitikas izstrādei?

- PIAAC dati sniedz informāciju par galvenajām pieaugušo informācijas apstrādes prasmēm - **tekstpratību, rēķinpratību un problēmu risināšanu**;
- kā šīs prasmes atšķiras pieaugušo iedzīvotāju vidū **dažādās iesaistītajās valstīs**;
- kā šīs prasmes atšķiras **dažādās valstu iedzīvotāju grupās**, jo PIAAC satur daudz dažādu fona mainīgo. Līdz ar to aptaujas rezultāti ļauj iegūt plašāku informāciju par **zemo prasmju apmēru un identificēt mazkvalificētās iedzīvotāju grupas**. Piemēram, PIAAC dati ļauj izpētīt, vai prasmes atšķiras atkarībā no vecuma, dzimuma, imigrācijas fona, izglītības, nodarbinātības statusa vai veselības stāvokļa.
- ļauj analizēt **faktorus, kas ietekmē prasmju attīstību**. Papildus **demogrāfiskajam griezumam** PIAAC satur informāciju par **augstākajiem izglītības sasniegumiem**, dalību **izglītībā un apmācībā**, dalību **darba tirgū**, kā arī par **dažādu prasmju izmantošanu ikdienas dzīvē un darbā**. Tādējādi datus var izmantot arī, lai iegūtu plašāku ieskatu dažādu valstu izglītības un apmācības sistēmās un **pāreju no izglītības uz darbu** (*transition from education to work*).

OECD PIAAC ieguvumi

- izglītības kvalitātes monitoringa ietvaros, sniegs precīzāku informāciju par **izglītības sistēmas rezultātiem** (*learning outcomes*) un to sasaisti ar sabiedrības attīstības socioekonomiskajiem aspektiem, ieguvumiem un riskiem, novērtēt pieaugušo prasmju līmeni, izmantošanu un sadalījumu atkarībā no iegūtās izglītības, nodarbības, nozares;
- palīdzēs precīzāk identificēt **atbalstāmās grupas un trūkstošas prasmes**;
- ļaus mērķtiecīgāk un efektīvāk **plānot un pielāgot konkrētu sociālo grupu vajadzībām un nepieciešamo prasmju apgūšanai izglītības un nodarbinātības atbalsta pasākumus** (t.sk. VIAA mācības pieaugušajiem, NVA atbalstu bezdarbnieku izglītībai u.c.);
- ļaus precīzāk **analizēt darbaspēka kvalifikācijas pieprasījumu darba tirgū** - identificēt iespējamās neatbilstības, prognozēt nākotnes vajadzības u.c.;
- ļaus veikt rezultātu **starptautisku salīdzinājumu**.

Iespēja izmēģināt, izzināt tuvāt PIAAC pētījumu
pagaidām ar citu valstu datu piemēriem

Publikācijas: <https://www.oecd.org/skills/piaac/publications/>

Datu bāzes, t.sk. datu analītiskie rīki: <https://www.oecd.org/skills/piaac/data/>

Iespēja pašam pamēģināt testu tiešsaistē:

<https://www.oecd.org/skills/ESonline-assessment/>

Izglītības un zinātnes
ministrija

Paldies!

11/10/2023